

Medicinska emeritusprofessorers förening:

TA TILL VARA KAPACITETEN HOS MEDICINSKA EMERITI!

En stor andel av de professorer som pensionerats från medicinska fakulteter bedriver forskning och undervisning även efter pensioneringen. Här finns en väsentlig kapacitet att ta till vara om emeriti kan beredas rimliga arbetsvillkor och resurser. Att arbeta för sådana goda villkor är målsättningen för en intresseförening för emeritusprofessorer bildad 1993.

Som en följd av de senaste decenniernas starka expansion inom universitets- och högskoleväsendet har en fortgående ökning av antalet professorer och andra högre akademiska tjänster ägt rum. Inom de närmaste åren kommer därför antalet pensionerade professorer och andra akademiska lärare att öka i motsvarande grad.

Tidigare stadgades att en pensionerad professor hade rätt att efter anmälan hos vederbörande fakultet meddela undervisning såsom professor emeritus inom området för den vetenskap hans professur omfattat, i den mån sådan undervisning inte kom i konflikt med gällande undervisningsplan.

Professor emeritus kunde efter prövning få rätt att på institutionen använda dels arbetsplats för sig och sina medarbetare, dels också institutionens vetenskapliga hjälpmedel.

Oro för godtyckliga regler

Dessa stadganden återkom ej i 1977 års högskolestadga och aktualiserades ej heller i nu gällande högskolestadga (1993), som dock överlåter en vidgad bestämmanderätt till de enskilda universiteterna och högskolorna.

För närvarande finns således inget stadgat om pensionerade lärares rättigheter, vad gäller arbetsplats, undervisningsmöjlighet eller forskningsstöd.

Författare

BÖRJE UVNÄS

professor emeritus, Karolinska institutet, Stockholm.

Många som tillfrågats har gett uttryck för sin oro över beroendet av lokala institutionsförhållanden och institutionsledningens inställning till emeritusfrågor.

Den senaste universitetsorganisationen, med prefektens beslutsrätt i organisations- och resurstilldelningsfrågor, har skapat förutsättningar för konflikter på både personliga och principiella plan. I detta läge skulle bestämmelser eller rekommendationer om fortfarande aktiva emeritis rättigheter få ökad betydelse.

I den decentraliserade beslutsstruktur som nu råder bör regler utfärdas av varje universitets- och högskoleledning och för varje fakultetsområde. En riktäckande intresseförening för medicinska emeriti skulle därvid kunna påverka de medicinska fakulteterna att bereda emeriti likvärdiga och goda arbetsförhållanden i hela landet.

Förberedelser inleddes 1991

I ett sådant arbete är en fortlöpande kartläggning av pensionerade forskares aktiviteter och önskemål av stort värde för att sprida kännedom om emeritis stödvärda arbete.

Med anledning av framförda önskemål om en sådan kartläggning av och en diskussion om emeriterade medicine professorers aktuella arbetsförhållanden möttes den 22 april 1991, på kallelser av undertecknad, representanter inom denna professorskategori från samtliga svenska medicinska fakulteter.

Även om det vid denna första diskussion framgick att arbetssituationen för flertalet mötesdeltagare var tillfredsställande, framförde man exempel på motsatsen såsom brist på tillgång på arbetslokaler, driftsanslag, skrivhjälp etc.

För att kartlägga den aktuella arbetssituationen och utröna önskvärdheten av en intresseförening beslöts att utsända ett frågeformulär till samtliga vid den tidpunkten emeriterade medicinska professorer. Frågeformuläret sändes ut i juni 1991, och av 197 tillfrågade inkom svar från 147, således en svarsprocent på ca 75 procent.

Fortsatt hög aktivitet

Att en hög forskningsverksamhet bedrivs, framgår av att 70 procent av

DEBATT

”Även om de flesta synes ha bra arbetsförhållanden, visar situationen att stadgad rätt till sådana faciliteter som arbetsrum, sekretariatshjälp och driftsanslag vore ett mål att arbeta för, givetvis under förutsättning att dokumenterad fortsatt god akademisk verksamhet bedrivs.”

emeriti under pensioneringen publicerade vetenskapliga artiklar. Vidare framgick att en femtedel under emeritustiden har eller har haft MFR-anslag och att hälften har erhållit anslag ur andra externa fonder.

75 procent deltar årligen i vetenskapliga kongresser, lika frekvent i Sverige som i utlandet, och över hälften av de svarande är inbjudna som föreläsare både inom och utom landet. Hög fortsatt forskningsaktivitet visas även av att många fortfarande undervisar på både grundutbildningsnivå (36 procent av enkätsvaren) och forskarutbildningsnivå (28 procent) och deltar som forskningshandledare (40 procent).

Av övriga aktiviteter är följande värda att särskilt notera: 40 procent deltar i institutionernas allmänna verksamhet (seminarier men ej administrativa möten). 63 procent har innehaft expertuppdrag, 59 procent har varit sakkunniga.

Variierande arbetsresurser

De flesta har tillgång till arbetsrum, samtliga svarande prekliniker. Detta gäller även kliniker med undantag för Göteborgs-fakulteten, där en tredjedel uppgett sig sakna arbetsrum. Sekretariatshjälp saknades dock av många liksom tillgång till datorutrustning. De flesta har däremot uppgivit tillfredsställande tillgång på laboratorielokaler.

De ovan nämnda forskningsanslagen visar att emeriti i stort sett har goda möjligheter att erhålla sådana, men ett

par av de svarande anser dock MFRs policy gentemot emeriti diskriminerande. Sämre är situationen vad gäller tillgång till driftsanslag (ur fakultetsmedel). 75 procent saknar sådana.

En kvalificerad majoritet anser att aktiva emeriti då verksamheten så kräver bör ha rätt till arbetsplats och basala forskningsresurser i form av laboratorieutrymme och driftsanslag för basutgifter. Vidare efterlyser man formell rätt att vara handledare för doktorander. Kliniker vill ha fastställd rätt att bedriva klinisk forskning med tillgång till patientjournaler.

Däremot anser blott ett fåtal (25 procent) att emeritus skall vara valbar till institutionsstyrelse och delta i den administrativa ledningen av en institution.

Starkt stöd för förening

En stark majoritet (90 procent) av dem som besvarat frågan om önskvärdheten av en riksomfattande intresseför-

FAKTARUTA

Utdrag ur stadgar för MEF

§ 1. Medicinska emeritusprofessorers förening (MEF) utgör en sammanslutning av pensionerade svenska medicinska professorer (fullmaktsprofessorer, lokalt tillsatta professorer, forskningsrådsprofessorer och andra till medicinska fakulteter anknutna professorer).

Föreningen verkar för att pensionerade medicinska professorer med sin ofta höga kompetens, erfarenhet och kreativitet skall kunna fortsätta att bedriva forskning, undervisning och andra vetenskapsanknutna aktiviteter. Föreningen skall ävenledes ha till uppgift att hålla sina medlemmar à jour med utvecklingen inom universitets- och forskningspolitik och andra händelser inom universitetsvärlden av särskilt intresse för emeriti. Sådan information kan exempelvis lämnas i samband med föreningens årsmöte av representanter för berörda myndigheter och andra initierade eller information kan spridas på annat lämpligt sätt.

Föreningen skall genom kontakt med de medicinska fakulteterna, berörda myndigheter, Läkarförbundet, Sveriges professorers förening och andra lämpliga organisationer sprida kännedom om medlemmarnas vetenskapsanknutna verksamheter och verka för att vetenskapligt aktiva emeriti får tillgång till lokaler i form av skrivrum och laboratorier samt övriga för verksamheten behövliga institutionella resurser.

Vid prestationsrelaterad fördelning av institutionens fasta forskningsresurser skall föreningen verka för att den vetenskapliga aktiviteten som bedrivs av emeriti medräknas.

ening för emeriti har svarat jakande. Även om de flesta synes ha bra arbetsförhållanden, visar situationen att stadgad rätt till sådana faciliteter som arbetsrum, sekreterarhjälp och driftsanslag vore ett mål att arbeta för, givetvis under förutsättning att dokumenterad fortsatt god akademisk verksamhet bedrivs.

Som resultat av ett uppdrag i september 1993 samlades representanter för landets medicinska fakulteter till konstituerande sammanträde i Stockholm den 9 november 1993. Mötet som samlade 27 deltagare beslöt enhälligt att bilda Medicinska emeritusprofessorers förening (MEF).

Styrelse med två representanter för varje fakultet utsågs med uppdrag att utarbeta förslag till föreningens stadgar, arbetsformer och syften. MEF hade sitt första ordinarie styrelsemöte i Stockholm den 16 februari 1994, varvid föreslagna stadgar antogs (se utdrag i faktaruta).

Den 4 maj 1994 hölls MEFs första ordinarie årsmöte. Vid årsmötet diskuterades upplysning till fakulteter, olika myndigheter och organisationer om MEF och dess syften. Föreningen har därefter hållit terminsmöte i Malmö våren 1995 och ordinarie årsmöte i Uppsala hösten 1995. •

LITTERÄRA LÄKARE

En bok om
FRANÇOIS RABELAIS
TOBIAS SMOLLETT
JEAN PAUL MARAT
EMIL AARESTRUP
ARTHUR CONAN DOYLE
ANTON TJECHOV
WILLIAM SOMERSET
MAUGHAM
ALFRED DÖBLIN
GOTTFRIED BENN
MICHAIL BULGAKOV
LOUIS-FERDINAND CÉLINE
WALKER PERCY
GERHARD VESCOVI
RICHARD SELZER
NAWAL EL SAADAWI
OLIVER SACKS
CLAES ANDERSSON
PAAL-HELGE HAUGEN
EVA STRÖM

LARS-ERIK BÖTTIGER har under många år intresserat sig för läkare vars litterära insatser gjort dem kända i vida kretsar. Ett resultat av detta är de uppskattade författarporträtt han skrivit i Läkartidningen och som nu – inklusive en utförlig översikt över den svenska läkarparnassen – finns samlade i en rikt illustrerad bok på 176 sidor. Han vill med den visa att det i alla tider funnits läkare som sett helheten – och haft förmåga att uttrycka den i ord.

LITTERÄRA LÄKARE kostar 160 kronor och kan beställas med kupongen nedan.

Beställer härmed

..... ex Litterära Läkare

.....
Namn

.....
Adress

.....
Postnummer/Postadress

Insändes till Läkartidningen,
Box 5603, 114 86 Stockholm

Märk gärna kuvertet
”Litterära Läkare”

Beställning per fax:
08-20 76 19